

Kulesza, Ryszard

„Athenian officials, 684-321 B.C.”,
Robert Develin, 1989 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 82/3-4, 540

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Kiedy indziej przedstawia sposoby wykorzystywane przez *demos* dla kontroli Areopagu (*bule* i *dikasteria-dokimazja*, logiści *bule* – rachunki archontów, s. 95 nn.) zapominając przy *euthynie*, że mówi o urządzeniach uniwersalnych, a nie jako specjalnie związanych z Radą Areopagu, jej przyszłymi lub obecnymi członkami.

R. Kul.

Robert Develin, *Athenian Officials, 684–321 B.C.*, Cambridge University Press 1989, s. XIX+556.

Powstałe przy udziale Davida Lewisa (konsultacje) i Davida Bettsa (zbieranie materiałów) dzieło Roberta Develina z Uniwersytetu na Tasmanii jest jednym z tych, które przez długi czas będą służyć historykom. Najogólniej rzecz biorąc u Develina szukać się będzie informacji o urzędnikach ateńskich. Jest to zatem pozycja nie tylko nowsza, ale i inna, aniżeli znane powszechnie prozopografie – J. Kirchnera („*Prosopographia Attica*” vol. 1–2, Berlin 1901–1903) i J. K. Daviesa („*Athenian Propertied Families, 600–300 B.C.*”, Oxford 1971). Develin dostarcza wykaz znanych dla poszczególnych lat urzędników, zastępując tym samym m.in. spis strategów sporządzony przez Fornarę.

We wstępie (s. 1-21) znaleźć można omówienie urzędów-archontów, strategów, taksjarchów i innych uwzględnionych w pracy. Jej część główną stanowi katalog. W obrębie dziesięciu okresów, na które podzielono lata 684-321 obowiązuje oczywiście porządek chronologiczny, z tym, że na końcu każdego z rozdziałów umieszczeni zostali urzędnicy, których nie daje się precyzyjnie datować. Przy każdej postaci znajduje się odsyłacz do właściwego numeru u Kirchnera, J. Sundwalla („*Nächtrage zur Prosopographia Attica*”, Helsinki 1910) i J.K.Davies. Teksty cytowane są w porządku chronologicznym (literackie przed epigraficznymi). Co istotne nie ograniczają się one li tylko do wskazania miejsca, w którym pojawia się informacja o urzędniku, lecz obejmują szerzej aluzje do roku, gdy sprawował on swój urząd. Mniej uwagi poświęcono problemom i postaciom bardziej znanym, o których można czytać gdzie indziej, więcej mniej znanym.

Podstawowe znaczenie dla użytkownika ma fakt na co może, a na co nie może liczyć wertując książkę Develina. Wśród 3925 uwzględnionych w niej postaci są rzecz jasna stratedzy i inni urzędnicy, czy dowódcy wojskowi, a z cywilnych główni urzędnicy państwowi, archonci, buleuci. Nie ma zaś kapłanów (z wyjątkiem kapłanów Asklepiosa i *hieropoiol*) i osób wypełniających liturgie. Są zaś wnioskodawcy uchwał *bule* i ekklezji, także urzędnicy związkowi (*hellenotamiai*) oraz z *fyl* i *demów*. Skądinąd w spisie Develina znaleźć można również tyranów ateńskich.

Ostatni przykład wskazuje, że zasady doboru materiału zastosowane w recenzowanej pracy nie są wcale oczywiste. Nasuwa się przy tym uwaga, że jedynym chyba rozwiązaniem, możliwym zresztą dzięki współczesnej technice, jest stworzenie szerszego planu badawczego, który doprowadziłby do objęcia poszukiwaniami wszystkich funkcji publicznych. Oczywiście w dziele Develina można się również łatwo poruszać, pomagają w tym zamieszczone na końcu indeksy – osób, *fyl* i *demów* oraz wątpliwych dokumentów. Pozostaje wszakże problem tego, co Develin świadomie odrzucił i co w jakimś momencie nauka będzie musiała uzupełnić oraz tych urzędników, o których nie wiadomo jeszcze w czasie, gdy „*Athenian Officials*” byli przygotowywani do publikacji. Znowu najlepszym pewnie rozwiązaniem byłoby odwołanie się do technik komputerowych i stałe aktualizowanie danych.

R. Kul.